

Annotatie 02 Kazernekwartier besluitvorming stedenbouwkundige visie

Geachte leden van de raad,

De vele reacties vanuit de verschillende raadsfracties en de Venlose burgerij ten aanzien van de zichtbaarheid van het voormalige Spaanse fort in de ter besluitvorming voorliggende stedenbouwkundige visie Kazerne Kwartier zijn aanleiding voor ons college geweest voor het opstellen van deze 2^e annotatie. Dit om u meer duidelijkheid te verschaffen over de wijze waarop de verbeelding van het fort in de visie is meegenomen en over de vraag in hoeverre het maken van een 'rondje fort' mogelijk wordt gemaakt.

Bij de eerste annotatie is u aangeboden in de fractie overleggen een nadere toelichting te geven op de voorliggende stukken. Eén fractie heeft daarvan gebruik gemaakt en is op 13 januari geïnformeerd. Ook mede naar aanleiding van dit bezoek en de daar gestelde vragen is het college van mening u nog van onderstaande informatie te willen voorzien vooruitlopend op de besluitvormende raadsvergadering van 29 januari 2020.

In dit document wordt in aanvulling op de eerste annotatie verder ingegaan op het thema erfgoed in relatie tot eerdere gedane toezeggingen. Daarnaast concludeert het College als gevolg van de gestelde vragen en gevoerde discussie dat een aantal zaken "met name het behoud van de muur" wellicht onvoldoende helder in de stukken omschreven zijn.

Het college hoopt u hiermee, in aanvulling op de raadsstukken, themabijeenkomst van 4 december 2019 en de eerste annotatie van 20 december 2019 voldoende en/of aanvullend inzicht te geven op het thema erfgoed als onderdeel van de voorliggende stedenbouwkundige visie.

Erfgoed en cultuurhistorie

- Eerdere besluitvorming, motie(s) / toezeggingen en ambities van het College en de raad.

Het kazernedossier kent al een lange geschiedenis van besluitvorming gekoppeld aan twee eerdere concrete initiatieven. Rondom de doorontwikkeling van deze initiatieven is de positie van het cultureel erfgoed binnen de planvorming en de daaraan gelieerde besluitvorming steeds nadrukkelijker naar voren gekomen en meer en meer verankerd. Deels op initiatief van het college zelf, maar ook zeker vanuit de raad. De belangrijkste moties daarvoor zijn: 11-22349 (4 nov 2011) en 14-12286 (26 november 2014). Daarnaast is de verankering van, het rondje fort en de procedure in gang zetten om de fortresten en enkele kazernegebouwen de status van "gemeentelijk monument" te geven, voorzien in raadsvoorstel 2016/25 (29 juni 2016). Deze besluitvorming en moties waren natuurlijk gelieerd aan de toen voorliggende plannen. Met de voorliggende visie is weliswaar sprake van een wezenlijke andere programmatische invulling van het kazerneterrein, wat betekent dat ook de mogelijkheden en beperkingen van de verankering van het cultureel erfgoed in de nieuwe visie op het gebied in een nieuw perspectief is komen te staan. Dit betekent ons inziens overigens zeker niet dat voorgaande besluitvorming is losgelaten. Er is ervoor gekozen, juist in lijn van de eerdere besluitvorming en moties met de nieuwe visie aan de slag te gaan.

Het is voor het college duidelijk wat de opgave rondom het thema cultureel erfgoed is in uitwerking naar een nieuwe stedenbouwkundige visie. Zonder op details in te gaan (deze worden met de doorontwikkeling van de visie verder ingevuld) komt het in hoofdlijnen neer op het behoud van "het rondje fort" en de opgave om in balans met de planvorming, maximaal gebruik te maken van de mogelijkheden het fort zichtbaar te krijgen en als volwaardig en integraal onderdeel van de ontwikkeling tot uiting te brengen.

Het onderdeel erfgoed is daarom dan ook nadrukkelijk als ontwerpogave aan West8 meegegeven. Hieronder volgen de passages welke in de uitvraag aan West8 zijn opgenomen rondom het thema erfgoed waaronder ook de Rijksbeschermd kazernegebouwen vallen.

De majeure opgave

[We beginnen het proces echter niet met lege handen, we hebben drietal waardevolle bouwstenen om te komen tot een nieuwe visie op het gebied: het cultureel erfgoed, de eerste contouren van een profiel en programma en de kwalitatieve ontwikkelcondities op het gebied van water, energie, erfgoed, groen en materiaalgebruik.](#)

Het Kazerne Kwartier is al sinds de Romeinse tijd in gebruik door de mens en onderdeel van de stad Venlo. In het gebied zijn hiervan onder- en bovengronds nog de nodige monumentale getuigen, respectievelijk de muren van het middeleeuwse fort en het kazernecomplex uit het begin van de 20e eeuw. Beide tijdlagen overlappen elkaar grotendeels en kunnen gezamenlijk een onderscheidend element vormen voor de toekomst van het Kazerne Kwartier. Als bijlage is het onderzoek 'Raamwerk Cultuurhistorie' ter informatie en inspiratie toegevoegd.

- 1) *Hoe kunnen we het cultureel erfgoed beschermen en tegelijkertijd een onderscheidend en toekomstgericht onderdeel maken van de gewenste transformatie?*
- 2) *Sluit het programma aan bij het beoogde profiel van het gebied. Hebben we voldoende of misschien wel te veel of divers programma om het beoogde profiel van het gebied te verwezenlijken? En, welke programmatische keuzes vraagt dit nog? Hoe kunnen we het indicatieve programma verenigen met de kansen die het cultureel erfgoed biedt? En ten slotte hoe laten we ruimte voor het onbekende?*

Voorbeeld op het thema energie: het gebied levert energie op in plaats dat het energie kost. De ambities hebben een generiek karakter en zijn waarschijnlijk goed te vertalen naar een gewijzigd profiel en programma. Ook hier geldt dat het niet in beton gegoten is en op punten een actualisatieslag verdient. Zijn de ambities bijvoorbeeld voldoende klimaatadaptief in relatie tot wateroverlast, hittestress en biodiversiteit?

- 3) *Hoe kunnen we de ambities op het gebied van water, energie, erfgoed, groen en materiaalgebruik vertalen naar een stedenbouwkundige visie en spelregels, zodanig dat het alle initiatiefnemers enthousiasmeert en uitdaagt, maar tegelijk ook realistisch is en kan meebewegen met innovaties?*

De primaire ontwerpogave is een stedenbouwkundige visie te ontwikkelen op basis van deze drie bouwstenen: het cultuurhistorisch erfgoed, het indicatieve profiel en programma en de ambities op het gebied van water, energie, erfgoed, groen en materiaalgebruik.

Zoals in de eerste annotatie benoemd is, is juist West8 gezien hun expertise op het gebied van gebiedsontwikkeling in relatie tot aanwezig cultureel erfgoed geselecteerd voor deze ontwerpogave. De opmerkingen van de professionele erfgoedpartijen aanwezig bij de expertmeeting zijn mede sturend geweest bij de verdere verfijning van de visie door West8 zoals deze thans voorligt.

Het College constateert in aanloop naar de besluitvorming dat door insprekers en briefschrijvers een heel ander beeld wordt geschetst ten aanzien van de visie in relatie tot het cultureel erfgoed. Zij zijn van mening dat de visie onvoldoende rekening houdt met de fortlaag. De Rijksbeschermd kazernelaag wordt bij veel inspraak of briefschrijvers echter niet tot nauwelijks benoemd, terwijl juist de verwevenheid van beide lagen de opgave en verbeelding van het fort extra complex maakt, naast het feit dat de oorspronkelijke resten volledig onder de grond zitten. In een ontwikkeling met wonen als drager, is de invulling van de openbare ruimte met bijbehorende ontwerpisen anders dan wanneer er sprake is van een ontwikkelingen met één enorm bouwvolume. Het voorliggend programma vraagt om een gefragmenteerde opzet zoals in de visie voorgesteld.

West8 heeft, gezien hun expertise op dit gebied, een stedenbouwkundige visie ontwikkeld die naast de gemeentelijk beschermde fortlaag ook rekening houdt met de Rijksbeschermd kazernelaag en beide lagen integraal in de visie verankert. Naast de verankering van het cultureel erfgoed dient een stedenbouwkundige visie met meerdere kaders rekening te houden. Deze annotatie gaat daar verder niet op. Het college is van mening dat West8 erin geslaagd is een visie op te stellen welke invulling heeft gegeven aan de gestelde uitvraag.

E.e.a. wordt onderschreven door de professionele erfgoedpartijen welke aanwezig waren op de expertmeeting erfgoed op 27 augustus 2019 en de terugkomdag op 1 oktober 2019. Daarnaast heeft ook onze eigen adviescommissie Welstand en Erfgoed (AWE) positief gereageerd op de verankering door de diverse manieren van verbeelding binnen de visie.

Rondje fort

De zorg dat het rondje fort niet meer aanwezig zal zijn is onterecht. Het volledig rondje fort is te maken waarbij het fort op verschillende manieren beleefbaar is. In de eerste annotatie is daar al inzicht in gegeven. Voor de volledigheid is er door West8 nog een bijlage (zie bijlage 1) opgesteld waar in aanvulling op de stedenbouwkundige visie (bijlage raadsstukken) nog enkele extra verbeeldingen met uitleg zijn toegevoegd. Overigens dient te worden opgemerkt dat bestaande delen van het

ondergrondse fort niet volledig zichtbaar kunnen worden aangezien deze op plekken onder de kazernebouwen lopen, onder het talud van het spoor zit en een punt onder de rotonde van de kazernestraat ligt.

Zichtlijnen binnenstad

In het verleden was er een open, visuele relatie tussen de binnenstad en het fort c.q. de kazerne. Deze open relatie was historisch verankerd, waarbij de versterkte binnenstad aan de oostzijde van de Maas en het fort aan de westzijde van de Maas één verdedigingsstelsel vormden. Dit was ook nog aan de orde bij de bouw van de kazerne in 1913. De context van het verdedigingsstelsel was op dat moment bovengronds grotendeels verdwenen. Vanaf de jaren vijftig van de 20e eeuw werd het Maasfront volgebouwd en dichtgezet. Deze situatie heeft ruim 60 jaar bestaan. De naoorlogse bebouwing is inmiddels weer gesloopt. In de visie van West8 is weliswaar nieuwe bebouwing op deze locatie voorzien, maar zijn er ook bewust open zichtrelaties vanuit en richting de binnenstad voorzien. Deze zichtrelaties zijn vanuit cultuurhistorisch perspectief geprojecteerd op prominente plekken: bij de nieuwe wal ter hoogte van de appelplaats (zichtrelatie met de vestingmuur aan 't Bat), ter hoogte van de entreepoort van de kazerne en ter hoogte van het Romeinse wegtracé.

Behoud cultureel erfgoed

We gaan geen muren slopen! Wij merken dat er enige zorg is dat er op de plekken waar de muur niet zichtbaar is, deze ook ten gunste van de nieuwe laag moeten worden verwijderd. Dit is nadrukkelijk niet het geval. Nergens gaan nieuwe ontwikkelvlekken op grondniveau over de muur heen. Daar waar doorsnijdingen zijn in de 2D-plankaart is dit dus op maaiveldniveau niet het geval. De beleving hierbij is dat de oude muur (ondergrond aanwezig) beleefbaar is door de vorm (contouren) van de nieuwbouw. De ondergrondse muren blijven onaangeroerd en zijn in de toekomst door volgende generaties nog altijd bloot te leggen. Ook dit is een gebruikelijke methode van behoud / conservering van cultureel erfgoed.

Door de Rijks- of gemeentelijk beschermde status van het aanwezige erfgoed is de gemeente gehouden aan wettelijke kaders rondom behoud en bescherming.

Stap terug in zichtbaarheid?

Stelling: Het vorige plan hield veel meer rekening met het fort en was het meer zichtbaar. We doen nu een flinke stap terug.

Er is sprake van een compleet ander plan met een andere invulling van het terrein. Het vorige initiatief qua bouwopgave is niet te vergelijken met het huidige gewenst programma en het daaraan gekoppelde bouwprogramma en invulling van de openbare ruimte.

Met andere woorden, de relatie met het aanwezige erfgoed is opnieuw vorm gegeven. Naar mening van het College is op een meer dan verantwoorde, zorgvuldige en integrale wijze het erfgoed opgenomen in de voorliggende stedenbouwkundige visie passend bij de beoogde programmatische vulling, waarbij geen onomkeerbare besluiten ten aanzien van sloop van cultuurhistorische waarden wordt voorgestaan.